

4. Друкер П. Практика менеджмента / П. Друкер ; [пер. с англ.] – М. : Издательский дом «Вильямс», 2003. – 398 с.

5. Грейсон Дж. Американский менеджмент на пороге 21 века / Дж. Грейсон, К. Оделл – М. : Экономика, 1991. – 196 с.

6. Shultz T. Capital Formation bi Education / T. Shultz // Journal of Political Economy. – 1960. - P. 22-34

Надійшла 14.03.2010

УДК 330.322:502.131.1

I. С. МАРЕХА
Сумський державний університет

ФОРМУВАННЯ ТА РОЗВИТОК КОНЦЕПЦІЇ ЯКОСТІ ІНВЕСТИЦІЙ

У статті проаналізовано та систематизовано наукові положення концепції якості інвестицій. Визначено закономірності, тенденції і особливості розвитку сучасних напрямків концепції якості інвестицій, досліджено еволюцію їх формування та взаємозв'язок із концепціями загальної економічної теорії. На підставі системного аналізу передумов формування, напрямків розвитку та методологічних особливостей концепції якості інвестицій автором обґрунтовано науково-методичні підходи до оцінки якості інвестицій та запропоновано розмежувальні критерії відповідних оціночних показників.

The scientific issues of the concept of investment quality are analyzed and systematized in the article. The laws, trends, and peculiarities of development of mainstream directions of the concept of investment quality are established. Their evolution and interrelation with the concepts of the general economic theories are investigated. Based on a systemic analysis of preconditions for formation, directions of development and methodological specificity of the concept mentioned above, the author substantiates scientific-methodological approaches for estimation of investment quality and suggests criteria for distinguishing ratios dealing with evaluation of investment quality.

Ключові слова: сталий розвиток, якість інвестицій.

Вступ

У рамках концепції сталого розвитку та з огляду на нестабільність умов ринкової кон'юнктури, вирішення проблеми залучення інвестицій належної якості розглядають у складі пріоритетних завдань досягнення прогресивного розвитку країни в цілому, і окремих регіонів зокрема. Проте сьогодні до кінця не вирішеним залишається завдання концептуального характеру – обґрунтування якості інвестицій та її оцінка. Крім того, відсутня як загальновизнана класифікація напрямків даної концепції, так і вичерпне визначення її сутнісних ознак. Це часто призводить до неплідних наукових дискусій, ускладнює розвиток теоретичних досліджень, не відповідає об'єктивним умовам розвитку продуктивних сил та соціально-економічних відносин. Констатуючи наявність різноаспектних сучасних підходів до аналізу та оцінки якості інвестицій [1, 2, 3], слід наголосити, що науковий пошук таких досліджень нерідко носить фрагментарний, а не фундаментальний характер. Актуальність подолання зазначеної проблеми закономірно привертає увагу до аналізу концепції якості інвестицій на основі системного підходу, суть якого викладається автором нижче.

Постановка завдання

Метою статті є системно-структурний аналіз концепції якості інвестицій. Досягнення поставленої мети вимагає вирішення наступних завдань:

- розмежування понять «ефект» і «якість» інвестицій;
- аналіз та класифікація наукових положень концепції якості інвестицій, дослідження еволюції їх формування та взаємозв'язку з концепціями загальної економічної теорії;
- обґрунтування та систематизація показників оцінки якості інвестицій.

Результати дослідження

Під час проведення дослідження ми будемо спиратися на розуміння якості інвестицій як цілісної характеристики функціональної єдності ресурсних властивостей, здатних задовольняти потреби суспільства в цілому та індивідуальних інвесторів зокрема. На макрорівні якість інвестицій проявляється як здатність забезпечувати суспільне відтворення, на мікрорівні – як задоволення конкретних потреб інвестора з дотриманням принципу одержання найвищого інвестиційного доходу. Така методологічна позиція дозволяє стверджувати про формування двокритеріальної концепції якості інвестицій, заснованої на одночасному врахуванні здатності інвестицій приносити дохід і забезпечувати процеси суспільного відтворення.

Вихідним пунктом дослідження концепції якості інвестицій повинно стати розмежування понять «ефект» і «якість» інвестицій. Схематично це завдання вирішується нами на рис.1. Логіка запропонованого підходу орієнтована на виокремлення категоріальних відмінностей і виявлення точок взаємного переходу аналізованих понять. Так, якщо спиратися на універсальне визначення ефекту як результату взагалі, а під якістю інвестицій розуміти сукупність їх властивостей, тоді логічно припустити, що ефект від інвестицій виступає результатом прояву їх якості. Зокрема конкретизуємо, якщо якість інвестицій – це здатність приносити дохід, тоді ефект – власне сам дохід. Розвиваючи тезу про взаємозалежність і взаємообумовленість ефекту і якості інвестицій, доповнимо, що якість інвестицій визначається корисним

ефектом, який одержують внаслідок їхнього залучення. Саме ефект у різноманітній формі свого прояву виступає об'єктом аналізу та оцінки при обґрунтуванні поведінки інвестора та прийнятті ним інвестиційних рішень.

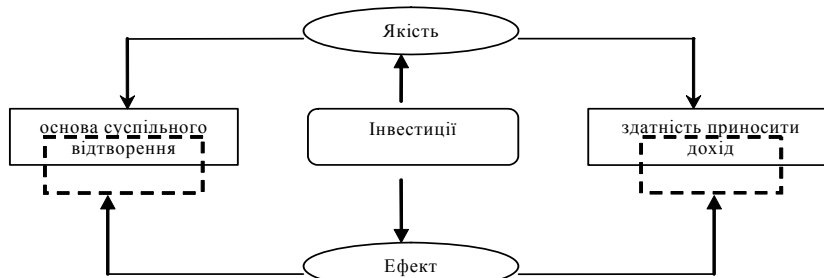

Рис. 1. Співвідношення та розмежування понять «ефект» і «якість» інвестицій (розроблено автором – 1. с.)

На наш погляд, виявлення та аналіз теоретичних джерел концепції якості інвестицій, напрямків її розвитку і методологічних особливостей необхідно здійснювати у рамках певної блокової системи, побудованої за наступним логічним принципом: фундаментальні джерела концепції якості інвестицій → сучасні напрямки концепції якості інвестицій → показники оцінки якості інвестицій. Аналізуючи та систематизуючи наукові положення кожного з блоків окремо, ми зводимо наше дослідження до вирішення триєдиного завдання – завдання удосконалення теоретико-методологічних засад оцінки та управління якістю інвестицій.

Запропонована автором системно-структурна побудова аналізу дає змогу представити досліджувану концепцію як сукупність теоретико-методологічних поглядів на розуміння сутності і природи якості інвестицій. Більш того, як показано на рис. 2, концепція якості інвестицій постає як система нагромадження наукових поглядів, поглиблення та розширення наукових знань на основі продовження, розвитку та доповнення ідей попередників. Процедура аналізу і класифікації дозволяє обґрунтувати найбільш прийнятні теоретичні концепції та методологічні підходи, що адекватно описують предмет нашого дослідження. Крім того, досить важливо відстежити еволюцію їх формування в історичній ретроспективі через взаємозв'язок з концепціями загальної економічної теорії. Таблиці 1–3, що розташовані на рис. 2, є, по суті, фрагментами однієї суцільної таблиці. Номера для ідентифікації взаємозв'язків дозволяють простежити взаємозв'язок і вплив фундаментальних джерел концепції якості інвестицій (табл. 1) на формування сучасних напрямків її розвитку (табл. 2), що дозволяє, у свою чергу, виокремити такі групи показників (табл. 3), які принципово можуть використовуватися при вирішенні завдань оцінки якості інвестицій. Коротко проаналізуємо кожний із блоків окремо.

Таблиця 1 Формування концепції якості інвестицій у процесі еволюції економічної думки				Таблиця 2 Сучасні напрямки розвитку концепції якості інвестицій				Таблиця 3 Показники оцінки якості інвестицій							
ЕКОНОМІКА	Класичний	Французька (фізіократи)	Теорія природного порядку (Ф. Кене)	Індикатори взаємозв'язку	Напрямки теорії якості інвестицій	Економісти	Індикатори взаємозв'язку	Індикатори взаємозв'язку	Показники						
		Англійська	Теорія суспільного відтворення (А. Сміт, Д. Рікардо)							4,5,10, 13,14	Теорія сталого розвитку	О. Пономарьов, В. Матвеев	I	Соціального відтворення	
		Марксистська	Теорія капіталістичного виробництва (К. Маркс, Ф. Енгельс)							2,3,4, 5,10, 11,13	Теорія відкритих господарських систем	Д. Хольцер	II		Екологічного відтворення
										4,5,9, 10,14		Є. Балацький, І. Філаточев, П. Ліндерт	III		
		Неокласичний	Австрійська							Теорія приписування (Ф. Візер)	5,14	Проектний аналіз	М. Гречишкіна, Д. Івахник	IV	Економічного відтворення
			Математична							Теорія процента (І. Фішер)			Д. Севастьянов, Л. Димова	V	
	Критичний	Кембриджська	Теорія попиту і пропозиції (А. Маршал)							5,8, 13	Теорія економічної кон'юнктури (М. Туган-Барановський)	О. Балацький, О. Теліженко	VI	I, II, III, VI, VIII, IX	
		Київська	Теорія оптимального планування і управління (О. Лур'є, Л. Канторович)							2,4,5,9, 10,11		Теорія структури капіталу	В. Хопчан		VII
										1,5,8, 14			Теорія економічного зростання		А. Гукова, А. Єгоров, І. Бланк
		Радянська	Концепція мультиплікатора-акселератора (Дж. М. Кейнс, Е. Хансен)							5,6,9, 11,13, 14		Теорія людського капіталу			Г. Кравчук, В. Гесць
										2,3,7,8, 9,10,12			Теорія інвестиційного портфеля (Г. Марковіц, У. Шарп, Ф. Найт)		В. Андріанова, С. Візиренко
		Неокласичний	Англо-американська школа							Теорія права власності (Р. Коуз, А. Алчіан, Г. Демсец)		2,6,10			Екологічна економіка
	Теорія динамізації ринкового механізму (Й. Шумпетер)									1,2,3,4, 5,6,10, 14	Економічного зростання	Дохідності та ризику	Дохідності		
	Кейнсіанство	Англо-американська школа	Теорія детермінант економічного зростання (Р. Харрод, Е. Домар)											Теорія динамізації ринкового механізму (Й. Шумпетер)	Теорія інвестиційного портфеля (Г. Марковіц, У. Шарп, Ф. Найт)
Теорія права власності (Р. Коуз, А. Алчіан, Г. Демсец)															
Інституційний	Англо-американська школа	Теорія динамізації ринкового механізму (Й. Шумпетер)													
		Теорія інвестиційного портфеля (Г. Марковіц, У. Шарп, Ф. Найт)													
Неолібералізм	Англо-американська школа	Монетаризм (М. Фрідмен, А. Шварц, А. Мелцер)													

Рис. 2. Системно-структурний аналіз концепції якості інвестицій (розроблено автором – 1. с.)

Блок «Фундаментальні джерела» (табл. 1) несе в собі інформацію щодо формування концепції якості інвестицій у ході еволюції історії економічної думки. Він містить узагальнені результати досліджень зарубіжних та вітчизняних економістів, які справили значний (прямий або опосередкований) вплив на розвиток сучасних напрямків прояву концепції якості інвестицій. В основу дослідження фундаментальних джерел якості інвестицій покладено авторську класифікацію наукових напрямків економічної думки з розподілом останніх за науковими школами та областями дослідження економічної науки відповідно до історичної послідовності їх виникнення та розвитку, яка була розроблена нами із використанням джерел [18, 19]. Аналіз напрямків у тому вигляді, як він представлений у табл. 1, дозволяє відстежити еволюцію формування досліджуваної концепції в історичній ретроспективі через взаємозв'язок з концепціями загальної економічної теорії.

Блок «Сучасні напрямки концепції» (табл. 2) є спробою автора узагальнити новітні наукові течії, в яких концепція якості інвестицій знайшла своє відображення. Зокрема, нам вдалося ідентифікувати сім напрямків розвитку досліджуваної концепції. Слід зауважити, що розмежувальні лінії між зазначеними напрямками проведені автором умовно. Віднесення тих чи інших спеціалістів до прибічників певних напрямків можна вважати суб'єктивним.

В основу формування оціночних показників третього блоку (табл. 3) покладено принцип двокритеріальної концепції якості інвестицій. Така позиція дозволяє виокремити дві глобальні групи показників оцінки якості інвестицій – суспільного відтворення та дохідності – і окреслити напрямки їх диференціації.

Рис. 3. Показники оцінки якості інвестицій

Пропонуємо розмежувати показники оцінки суспільного відтворення на економічні, екологічні та соціальні. Така класифікація відповідає об'єктивним умовам розвитку продуктивних сил та соціально-економічних відносин. При формуванні показників оцінки здатності інвестицій приносити дохід необхідно виходити із розуміння можливості інвестиційних активів генерувати інвестиційні ризики. Тому другу групу показників оцінки якості інвестицій пропонуємо диференціювати на показники дохідності та ризику. Показники оцінки якості інвестицій, систематизовані автором на підставі аналізу джерел [1–17], представлені на рис. 3.

Висновки

На сучасному етапі розвиток досліджуваної концепції відбувається у напрямку формування теоретико-методологічної основи оцінки якості інвестицій на різних ієрархічних рівнях управління господарською системою. Проведений аналіз дає змогу окреслити напрямки удосконалення теоретичних та методичних підходів до визначення та оцінки якості інвестицій за сферами і об'єктами інвестування.

Література

1. Пономарьов О.В. Оцінка якості інвестиційної діяльності авіатранспортних підприємств : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (економіка авіаційного транспорту)» / О.В. Пономарьов. – К., 2007. – 22 с.
2. Хольцер Д. Оценка качества прямых иностранных инвестиций в странах с переходной экономикой : дис. ... канд. эконом. наук : 08.00.14 / Хольцер Дарья. – М., 2004. – 230 с.
3. Севастьянов П.В. Сравнительная оценка качества инвестиционных проектов [Электронный

ресурс]. – Режим доступа : http://sedok.narod.ru/s_files/poland/OcProject1.doc.

4. Балацкий Е.В. Эффективность инвестиций в открытой экономике / Е.В. Балацкий // Мировая экономика и международные отношения. – 1996. – С. 40–49.
5. Гречишкина М.В. Выбор оптимального варианта инвестиций (оптимизационный подход) / М.В. Гречишкина, Д.Е. Ивахник // Финансовый менеджмент. – 2003. – № 3. – С. 56–63.
6. Экономический потенциал административных и производственных систем : [монография] / [под общ. ред. О.Ф. Балацкого]. – Сумы : ИГД «Университетская книга», 2006. – 973 с.
7. Хопчан В.М. Методичні підходи до еколого-економічної оцінки інвестиційних проєктів природоохоронного призначення / В.М. Хопчан // Інвестиції: практика та досвід. – 2007. – № 18. – С. 6–10.
8. Гукова А.В. Инвестиционный капитал предприятия / А.В. Гукова, А.Ю. Егоров. – М. : КНОРУС, 2006. – 276 с.
9. Бланк И.А. Управление формирование капитала / Бланк И.А. – К. : Ника-Центр, 2000. – 225 с.
10. Кравчук Г.В. Реальні інвестиції та їх вплив на економічний розвиток регіону : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук : спец. 08.04.01 «Фінанси, грошовий обіг і кредит» / Кравчук Г.В. – К., 2003. – 16 с.
11. Капіталізація економіки України / [за ред. В.М. Гейця, А.А. Грищенка]. – К. : Ін-т економіки та прогнозування, 2007. – 220 с.
12. Сидорова А. Напрями інноваційного розвитку в промисловості України / А. Сидорова, Г. Анісімова // Економіка України. – 2009. – № 3. – С. 19–26.
13. Захарін С. Заощадження та інвестиції в корпоративному секторі України в контексті макроекономічного розвитку / С. Захарін // Економіка України. – 2009. – № 5. – С. 36–45.
14. Андріанова В.В. Роль відтворення людського капіталу в економіці сільського господарства Криму і шляхи його удосконалення : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук : спец. 08.07.02 «Економіка сільського господарства і АПК» / В.В. Андріанова. – Дніпропетровськ, 1999. – 17 с.
15. Візиренко С.В. Інвестиції у людський капітал як запорука економічного розвитку регіонального простору : наукове повідомлення на форумі Дніпропетровської державної фінансової академії «Актуальні проблеми економічного і соціального розвитку регіонів України» [Електронний ресурс]. – Режим доступа : <http://dsfa.mybb3.net/viewtopic.php?t=503>.
16. Арестов С.В. Механізм підвищення економіко-екологічної ефективності природоохоронних інвестицій в екосистемні послуги : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. економ. наук : спец. 08.00.06 «Економіка природокористування та охорони навколишнього середовища» / С.В. Арестов. – Одеса, 2008. – 20 с.
17. Вовк В.І. Екологічна економіка – від доктрини до політики : доповідь на круглому столі з екологічної економіки в НаУКМА [Електронний ресурс]. – Режим доступа : http://clubofrome.org.ua/user_media/images/Ecological-Economics_-round-table_NaUKMA.pdf.
18. Базилевич В.Д. Макроекономіка : [підручник] / В.Д. Базилевич, К.С. Базилевич, Л.О. Баластрик. – К. : Знання, 2004. – 851 с.
19. Леонов С.В. Інвестиційний потенціал банківської системи України : [монографія] / Леонов С.В. – Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2009. – 375 с.

Надійшла 14.03.2010

УДК 330.01:332.22

О. І. РЯБА, Н. В. ГОНЧАРУК

Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне

РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

В статті обґрунтовано необхідність реформування податкової системи України. Розглянуто напрями реформування вітчизняної податкової системи з урахуванням сучасних тенденцій розвитку податкових систем зарубіжних країн.

The necessity of tax system reforming in Ukraine is grounded in the article. The directions of national tax system reforming taking into account the present tendencies of foreign tax system development are overviewed.

Ключові слова: податкова система, податкова реформа, податкове навантаження, податкова культура.

Постановка проблеми. Податкова система України проходить серйозну перевірку часом у тій економічній ситуації, яка склалася сьогодні як у державі, так і за її межами. Закінчується березень 2010 року, а в Україні й досі не прийнято Державний бюджет. Згідно зі звітом Держказначейства, у лютому не вдалося зібрати в повному обсязі жодного з ключових податків. За різними міжнародними рейтингами податкових систем українська податкова система в котре посідає одне з останніх місць. Це означає, що питання реформування вітчизняної податкової системи не втрачає актуальності і потребує першочергового вирішення. Саме від існуючої податкової системи, в значній мірі, залежить розвиток підприємств різних